

NIKÓZIJSKÝ DOHOVOR V 10 OTÁZKACH A ODPOVEDIACH

Dohovor Rady Európy
o trestných činoch týkajúcich sa kultúrneho majetku

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Francúzske vydanie:

*La Convention de Nicosie
en 10 questions et réponses*

Rozmnožovanie výňatkov (do 500 slov) je povolené, s výnimkou rozmnožovania na komerčné účely, ak je zachovaná celistvosť textu, výňatok nie je použitý mimo kontextu, neposkytuje neúplné informácie ani inak nezavádza čitateľa, pokiaľ ide o povahu, rozsah alebo obsah textu.

Zdrojový text musí byť vždy uvedený

takto: “© Rada Európy, rok vydania”. Všetky ostatné žiadosti týkajúce sa reprodukcie/ prekladu celého dokumentu alebo jeho časti by mali byť adresované

Riaditeľstvu pre komunikáciu Rady Európy (F-67075 Strasbourg Cedex alebo publishing@coe.int).

Všetku ďalšiu korešpondenciu týkajúcu sa tohto dokumentu je potrebné adresovať odboru kultúry a kultúrneho dedičstva, Generálne riaditeľstvo pre demokraciu a ľudskú dôstojnosť, ako aj odboru trestného práva a boja proti terorizmu, Generálne riaditeľstvo pre ľudské práva a právny štát

Rady Európy, Rada Európy,
F-67075 Strasbourg Cedex.

Návrh a úprava obálky: Oddelenie výroby dokumentov a publikácií (DPDP), Rada Európy
Fotografie: Ilustrácie: Shutterstock Banian ITC

© Council of Europe, October 2024
Printed at the Council of Europe

Dohovor Rady Európy o trestných činoch týkajúcich sa kultúrnych hodnôt

Šéfredaktor: Mónica Redondo Álvarez
za spolupráce Óscara Alarcóna Jimenez

NIKÓZIJSKÝ DOHOVOR V 10 OTÁZKACH A ODPOVEDIACH

Dohovor Rady Európy
o trestných činoch týkajúcich sa kultúrnych statkov

v 10 otázkach a odpovediach

Trestné činy proti kultúrnemu majetku predstavujú **nebezpečenstvo** pre zachovanie, **ochranu a udržateľnosť** ľudskej kultúry. Každoročne tieto trestné činy zničia tisíce artefaktov, archeologických nálezísk a pamiatok; spôsobujú tiež nenapraviteľné škody múzeám, galériám, verejným a súkromných zbierkach, ako aj na sakrálnych stavbách, čím ochudobňujú ľudstvo ako celok. Na zastavenie týchto javov a ochranu kultúrnych hodnôt je potrebné kriminalizovať

tie činnosti, ktoré súvisia s pretrváváním trestných činov proti kultúrnemu majetku a posilniť medzinárodnú spoluprácu. To je cieľom Dohovoru Rady Európy o trestných činoch súvisiacich s kultúrnym majetkom, známeho ako Nikózijský dohovor (CETS č. 221).

Dohovor **nadobudol platnosť 1. apríla 2022**, je **otvorený na podpis pre každú krajinu na svete** a obsahuje **hmotnoprávne ustanovenia v oblasti trestného práva**. Podľa dohovoru, krádež a iné formy nezákonného privlastnenia, nezákonné vykopávanie a odstraňovanie, nezákonný vývoz alebo dovoz, falšovanie dokumentov, ako aj nezákonné nadobudnutia alebo umiestnenia na trhu sa považujú za trestné činy, ak sú spáchané úmyselne. S cieľom zastaviť toto medzinárodné ohrozenie kultúrnych práv, **táto inovatívna zmluva vyzýva k multilaterálnej spolupráci medzi** národmi, disciplínami a sektormi, čím sa spustí spolupráca s ostatnými medzinárodnými orgánmi, ako sú INTERPOL, EUROPOL, UNESCO, EÚ a UNIDROIT.

Trestné činy proti kultúrnemu dedičstvu predstavujú **nadnárodnú trestnú činnosť**, ktorá nerešpektuje hranice a preto každá **nová ratifikácia zvyšuje schopnosť dohovoru v boji proti tejto pohrome**. Vášmu parlamentu a krajine môže len prospieť, ak sa stanete zmluvnou stranou dohovoru, čím ochránite nielen svoje vlastné kultúrne dedičstvo, ale aj kultúrne dedičstvo ľudstva ako celku.

Táto brožúra otázok a odpovedí predstavuje **desať kľúčových otázok, ktoré sú dôležité pre pochopenie** toho, ako funguje Nikózijský dohovor:

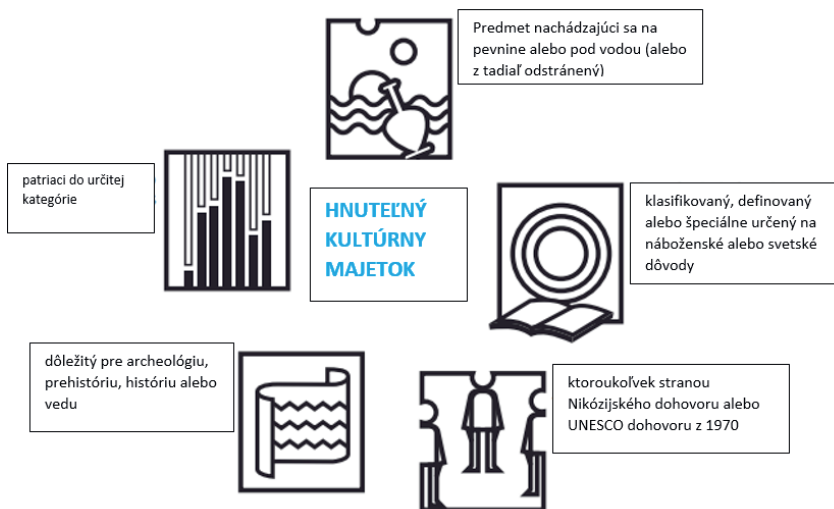
1. Aký **druh** kultúrneho majetku je chránený podľa Nikózijského dohovoru?
2. Proti akým **trestným činom** možno bojovať podľa Nikózijského dohovoru?
3. Ako je kultúrny majetok **chránený** podľa Nikózijského dohovoru?
4. Prečo **potrebujeme trestný** dohovor v **oblasti kultúry**?
5. Sú **opatrenia** navrhované dohovorom len trestnoprávne?
6. Prečo práve **dohovor Rady Európy**?
7. Aká je **pridaná hodnota** Nikózijského dohovoru?
8. Prečo by sa moja krajina **mala pripojiť** k Nikózijskému dohovoru a aké sú jeho **výhody**?
9. **Kto sa** môže **pripojiť k** Nikózijskému dohovoru a čo **sa stane** po pripojení?
10. Ako pomôže Nikózijský dohovor **kultúrnemu sektoru**?

Pre ľahšie pochopenie sa pojem «kultúrny majetok» a častejšie v tejto brožúre používaný pojem «kultúrne dedičstvo» používajú ako zameniteľné pojmy.

SKRATKY

- ▶ **CDCPP:** Steering Committee for Culture, Heritage and Landscape/Riadiaci výbor pre kultúru, kultúrne dedičstvo a krajinu
- ▶ **CDPC:** European Committee on Crime Problems/Európsky výbor pre problémy kriminality
- ▶ **COE:** Council of Europe/Rada Európy
- ▶ **EU:** European Union/Európska únia
- ▶ **EUROPOL:** European Union Agency for Law Enforcement Cooperation/ Agentúra Európskej únie pre spoluprácu v oblasti presadzovania práva
- ▶ **ICOM:** International Council of Museums/Medzinárodná rada múzeí

- ▶ **INTERPOL:** International Criminal Police Organisation/ Medzinárodná organizácia kriminálnej polície
- ▶ **UNESCO:** United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation/ Organizácia Spojených národov pre vzdelávanie, vedu a kultúru
- ▶ **UNIDROIT:** International Institute for the Unification of Private Law/ Medzinárodný inštitút pre zjednotenie súkromného práva

1. Aký typ kultúrneho majetku je chránený podľa Nikózskeho dohovoru?

Do pôsobnosti dohovoru patrí prevencia a boj proti trestným činom týkajúcich sa hmotných predmetov kultúrneho dedičstva, či už hnutelných alebo nehnuteľných, ktoré spadajú pod definíciu kultúrneho majetku uvedenú v Nikózijskom dohovore. Táto definícia vychádza z kategórií, ktoré sú už predpísané v už existujúcich právnych nástrojoch, aby sa zabezpečila zlučiteľnosť dohovoru s inými právne záväznými normami, či už medzinárodnými alebo nadnárodnými.¹

- ▶ **Hnutelný** kultúrny majetok je definovaný ako akýkoľvek predmet nachádzajúci sa na súši alebo pod vodou alebo ktorý je z náboženských alebo svetských dôvodov klasifikovaný, definovaný alebo odstránený alebo osobitne označený **ktoroukoľvek zmluvnou stranou Nikózijského dohovoru alebo ktoroukoľvek zmluvnou stranou dohovoru UNESCO z roku 1970** ako významný pre archeológiu, prehistóriu alebo etnológiu, históriu, literatúru, umenie alebo vedu a ktorý patrí do určitých kategórií.²
- ▶ **Nehnutelný** kultúrny majetok sa vzťahuje na akúkoľvek pamiatku, skupinu budov, miesto alebo štruktúru akéhokoľvek iného druhu, či už sa nachádza na súši alebo pod vodou, ktorá je z náboženských alebo svetských dôvodov **definovaná** alebo osobitne **označená ktoroukoľvek zmluvnou stranou tohto dohovoru** alebo ktoroukoľvek zmluvnou stranou Dohovoru UNESCO z roku 1970 za významnú pre archeológiu, prehistóriu, etnológiu, históriu, umenie alebo vedu, alebo je uvedená v súlade s článkom 1 a článkom 11 (odseky 2 alebo 4) Dohovoru UNESCO z roku 1972 o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva.

1 Hlavne inšpirované <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2009/210/> a <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2003/416/>

2 Obsahuje ho Dohovor UNESCO z roku 1970, čl. 2, ods. 2a.

alebo uvedené v súlade s článkami 1 a 11 Dohovoru UNESCO z roku 1972 o ochrane svetového dedičstva UNESCO kultúrneho a prírodného dedičstva.

významnú pre archeológiu, prehistóriu, etnológiu, históriu, umenie alebo vedu

Pamätník, skupina budov, miesto alebo stavba akéhokoľvek iného druhu

umiestnený na vode alebo pod vodou

NEHNUTEĽNÝ KULTÚRNY MAJETOK

definované alebo špeciálne určené na náboženské účely

zmluvnou stranou dohovoru UNESCO z roku 1970

Keďže dohovor bol navrhnutý tak, aby ho mohli podpísať a ratifikovať členské aj nečlenské štáty Rady Európy, táto široká definícia kultúrneho majetku ďalej rozširuje rozsah pôsobnosti dohovoru s cieľom pomôcť chrániť kultúrne dedičstvo štátov.

Ako je to s falšovaným tovarom?

Trestné činy, ktoré nemajú priamy vplyv na integritu kultúrnych hodnôt, **nie sú zahrnuté** v dohovore. To je prípad výroby a/alebo predaja falšovaných alebo pozmeňovaných umeleckých predmetov.

Hoci takéto činnosti môžu narušiť stabilitu a bezpečnosť trhu s umeleckými dielami, **nemajú priamy vplyv na zachovanie predmetov kultúrneho dedičstva.**

2. Proti akým trestným činom možno bojovať na základe Nikózijského dohovoru?

N ikózijský dohovor sa zameriava na **tri trestné činy**: ničenie, poškodzovanie a nezákonné obchodovanie; napriek tomu sa zaoberá aj rôznymi ďalšími súvisiacimi trestnými činmi. Prvé dva z nich, ktoré sú vďaka svojej **nezvratnosti** najzávažnejšie, stratili medzinárodný právny základ. V tejto súvislosti dohovor zohľadňuje skutočnosť, že trestné činy proti kultúrnemu majetku **presahujú rámec nedovoleného obchodovania** a vyskytujú sa v niekoľkých úzko prepojených etapách.

- ▶ **Ničenie a krádež**, vrátane rabovania a nezákonného vykopávania možno považovať za "**primárne trestné činy**", ktoré **sa páchajú skôr, ako sa predmety dostanú na trh, ak sa vôbec dostanú**. Mnohé predmety získané takýmito spôsobmi môžu zostať na vnútroštátnom území celé roky, kým sa dostanú na medzinárodný trh; alebo sa naň nikdy nedostanú, buď sa s nimi obchoduje v rámci hraníc krajiny ich pôvodu, alebo sa vyhodia ako nehodnotné.
- ▶ **K poškodzovaniu** majetku dochádza z rôznych dôvodov vrátane **ideológie alebo politicky motivovaného vandalizmu**. Okrem toho ku škodám dochádza aj kolaterálne, keď je v **dôsledku fyzického zásahu** na kultúrnom majetku spáchaný iný trestný čin.
- ▶ **Druhým krokom** je **nezákonné obchodovanie**, keď sa tovar stane **súčasťou tzv. «trhu s umením»**, pretože z neho možno získať **ekonomický prospech**. Problematikou medzinárodného nedovoleného obchodovania s kultúrnymi hodnotami, na rozdiel od ich poškodzovania a ničenia, sa už dlho zaoberajú dohovory UNESCO z roku 1970 a UNIDROIT z roku 1995, ako aj smernice a nariadenia EÚ.³

3 Hlavne: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2009/210/>, <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2003/416/>, Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/ zo 17. apríla 2019 o vstupe a dovoze tovaru kultúrnej hodnoty (europa.eu)

3. Ako je kultúrny majetok chránený Nikózijským dohovorom?

Zohľadnenie kriminologickej reality

Dohovor zavádza spoločné normy a legislatívne opatrenia, ktoré sa týkajú najčastejších a najzávažnejších trestných činov, ktoré môžu spôsobiť zničenie, poškodenie alebo stratu kultúrneho majetku. Obsahuje **základné hmotnoprávne ustanovenia trestného práva** zamerané na posilnenie miestneho, vnútroštátneho a medzinárodného úsilia o ochranu kultúrnych hodnôt pred:

- ▶ krádežou a inými formami nezákonného privlastnenia;
- ▶ nezákonnými výkopmi a odstraňovaním;
- ▶ nezákonným dovozom;
- ▶ nezákonným vývozom;
- ▶ akvizíciou;

- ▶ uvádzaním na trh;
- ▶ falšovaním dokumentov;
- ▶ zničením a poškodením.

Tieto trestné činy sú trestné len vtedy, ak sú spáchané úmyselne. To však neznamená, že zmluvné strany by nemohli **prekročiť túto minimálnu požiadavku** tým, že by trestali aj neúmyselné činy. Spolu s tým sa v dohovore predpokladá správne konanie, ktoré umožňuje uložiť správne alebo iné netrestné sankcie.

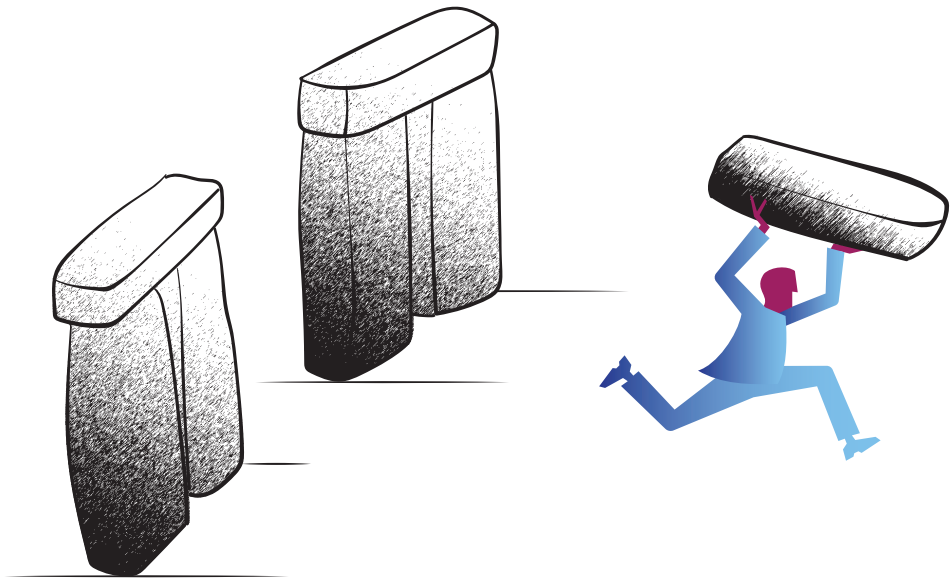
Dohovor obsahuje aj ďalšie ustanovenia týkajúce sa páchania trestných činov, ako napríklad **napomáhanie, navádzanie a pokus** alebo možnosť zohľadniť predchádzajúce **rozsudky** vydané inou zmluvnou stranou.

Zodpovednosť právnických osôb a zahrnutie pŕiťažujúcich okolností

Trestných činov sa môžu dopustiť lupiči, vandali, zlodeji, kupujúci alebo predávajúci. V niektorých prípadoch sa však môže stať, že konanie týchto jednotlivcov môže poznačiť a preniesť zodpovednosť aj na právnické osoby. Ustanovením zodpovednosti právnických osôb **sa dohovor snaží riešiť rastúcu účasť organizovaných zločineckých skupín na všetkých formách poškodzovania, ničenia a nezákonného obchodovania s kultúrnymi hodnotami.**

Pri spáchaní trestného činu sa predpokladajú aj **pŕiťažujúce okolnosti**:

- ▶ **osoba, ktorá zneužíva dôveru, ktorú sa jej ako odborníkovi prejavuje;**
- ▶ **verejným činiteľom** povereným zachovaním alebo ochranou hnutelného alebo nehnuteľného kultúrneho majetku;
- ▶ v rámci **zločineckej organizácie;**
- ▶ alebo ak bol páchatel' v **minulosti odsúdený** za trestné činy uvedené v dohovore.

4. Prečo potrebujeme trestný dohovor v oblasti kultúry?

Ochrana kolektívneho záujmu

Kultúrne dedičstvo je **jedinečným a dôležitým** svedectvom histórie a identity rôznych národov, a preto je spoločným majetkom, ktorý by sa mal za každých okolností zachovať a zaslúži si najvyššie štandardy spravovania, aby ho mohli **využívať súčasné aj budúce generácie**. Jeho ničenie, poškodzovanie a nezákonné obchodovanie s nim vyvoláva straty, ktoré presahujú obyčajný zánik hmotných materiálov, ale vedú k **strate vedeckých, historických a kultúrnych informácií**, ako aj k strate objektov, ktoré sú cenné pre jednotlivcov, národy a krajiny.

Z týchto dôvodov je trestnoprávna ochrana kultúrnych hodnôt súčasťou všeobecného trendu začleňovania **ochrany nadindividuálnych alebo kolektívnych záujmov** do systémov založených na práve s cieľom **prospieť spoločnosti ako celku**.

Vysoká komplexnosť príčin

Trestné činy súvisiace s kultúrnym majetkom majú zložitú štruktúru príčin:

- ▶ **Štrukturálne dôvody** vrátane otvorenia hraníc a rozkvetu medzinárodného trhu s umením, ale aj množiace sa ozbrojené konflikty.
- ▶ **Problémy súvisiace s trhom s umením**, ako napríklad nedostatočná regulácia, kultúra utajovania alebo nedostatočná náležitá starostlivosť, vytvorili priaznivé podmienky pre nezákonné praktiky. Nedostatok transparentnosti, monitorovania a kontroly ovplyvňuje aj voľné prístavy, ktoré vo veľkej miere využívajú obchodníci s umením a zberatelia.
- ▶ Na **regulačnej úrovni** medzi tieto faktory patria trestné zákony, ktoré stanovujú mierne a málo odrádzajúce tresty, vnútroštátne pravidlá o náhodných nálezoch nemajú uspokojivé systémy odmeňovania, ustanovenia o dobrej viere, náležitej starostlivosti, premlčaní a praní špinavých peňazí nie sú účinné alebo predpisy o vývoze a dovoze nie sú ľahko vykonateľné.

- ▶ Okrem toho **technologický pokrok** umožnil vznik nového online trhu a uľahčil nelegálne vykopávky. Čierny trh sa tak presunul od tradičných spôsobov obchodovania, ako sú blšie trhy, k obchodovaniu so starožitnosťami prostredníctvom online platforiem, sociálnych médií a „Deep web“, ktoré umožňujú obchodovať s neoprávnene získaným kultúrnym majetkom v prostredí, ktoré je **ťažké kontrolovať**.

V dôsledku toho sa v globalizovanom svete **znásobili** trestné činy týkajúce sa kultúrneho dedičstva, ktoré zahŕňajú čoraz viac **rôznych aktérov a trestných činov**, zatiaľ čo **spoločnosť má nedostatok vedomostí a povedomia o trestnej povahe týchto trestných činov**.

Prepojenie s inou trestnou činnosťou

Obchodovanie s kultúrnym majetkom ponúka **organizovanému zločinu** ďalší spôsob **prania špinavých peňazí a financovania nezákonných aktivít** (obchodovanie s drogami, zbraňami, ľuďmi atď.). Organizovaným zločineckým skupinám, teroristom a iným násilným neštátnym aktérom poskytuje príjem, ktorý môžu použiť na podporu svojich náborových snáh a **posilnenie svojich operačných kapacít**. Okrem toho sú trestné činy proti kultúrnym hodnotám často **spojené s inými nezákonnými činnosťami**, ako napr:

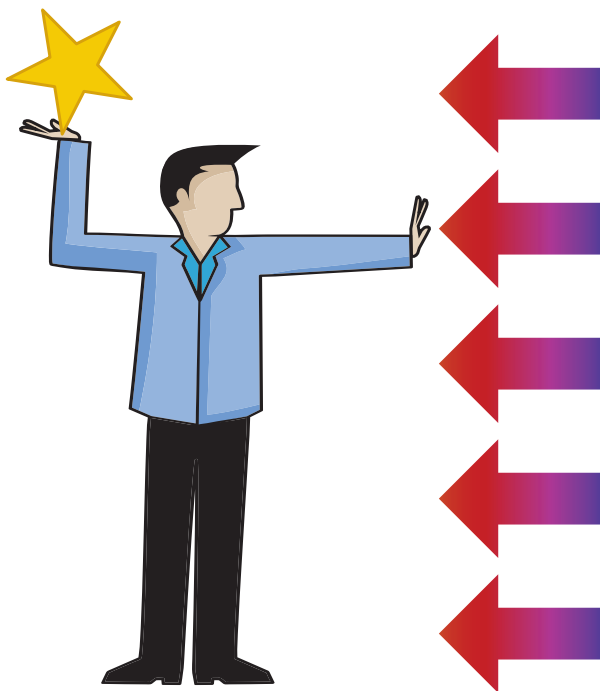
- ▶ **Korupcia osôb** zneužívajúcich dôveru, ktorá im bola zverená v rámci ich profesio-nálnej činnosti;
- ▶ **Korupcia verejných činiteľov** poverených zachovaním alebo ochranou hnutelného alebo nehnuteľného kultúrneho dedičstva;
- ▶ Páchanie **daňových trestných činov**;
- ▶ **Pranie špinavých peňazí**;
- ▶ **Falšovanie alebo manipulácia s dokumentmi** s cieľom oklamať a uviesť do omylu colníkov alebo iných úradníkov, aby si mysleli, že kultúrny majetok má zákonný pôvod.

Potreba konať

Právne nástroje, ktoré majú orgány k dispozícii, **nedosahujú** úroveň potrebnú na riešenie zložitosti trestného prostredia. V dôsledku toho je kultúrny majetok ponechaný na obranu pred tými, ktorí by mohli chcieť využiť súčasnú právnu štruktúru.

Existujúce medzinárodné pravidlá boli nápomocné pri potláčaní nezákonného obchodovania s kultúrnymi hodnotami. Ich zameranie na otázky vývozu, dovozu a reštitúcie majú však svoju cenu. **Rozširuje sa množstvo ďalších trestných činností**, ktoré **v súčasnom medzinárodnom rámci zväčša absentujú**.

Medzinárodné organizácie, štátne subjekty, orgány činné v trestnom konaní a občianska spoločnosť musia byť schopné na **základe nástrojov primeraných aktuálnej situácii prijať** potrebné opatrenia na zabránenie a potlačenie ničenia/poškodzovania kultúrnych hodnôt a ďalšieho obchodovania s nezákonne získanými hodnotami.

5. Sú opatrenia navrhované dohovorom len trestnoprávne?

Prevencia a kriminalizácia sú dve strany jednej mince, ktoré musia spolupracovať. Komplexný prístup a silná spolupráca spolu s dokumentáciou, vyšetrovaním, zvyšovaním povedomia, vzdelávaním a komunikačnými kampaňami sú potrebné na úspešný boj proti trestným činom proti kultúrnemu dedičstvu, znižovať škody a ničenie a predchádzať trestnej činnosti.

Trestné sankcie

- ▶ Pokiaľ ide o **trestné sankcie pre fyzické osoby**, dohovor vyžaduje, aby zmluvné strany prispôbili svoje trestnoprávne opatrenia závažnosti trestných činov a stanovili sankcie, ktoré sú „účinné, primerané a odrádzajúce“ a ktoré môžu zahŕňať tresty **odňatia slobody** a/alebo **peňažné sankcie**.
- ▶ Pokiaľ ide o zodpovednosť **právnických osôb**, trestné sankcie musia byť tiež „účinné, primerané a odrádzajúce“, ale môžu to byť aj trestné alebo netrestné peňažné sankcie, ako sú správne sankcie alebo občianskoprávna zodpovednosť. V dohovore sa uvádzajú príklady opatrení, ktoré by sa mohli prijať v súvislosti s právnickými osobami: dočasné alebo trvalé **vylúčenie** z vykonávania obchodnej činnosti, **vylúčenie** z nároku na **verejné dávky alebo pomoc**, umiestnenie pod **súdny dohľad** alebo **súdny príkaz na likvidáciu**.

Zoznam opatrení nie je povinný ani úplný a zmluvné strany môžu slobodne neuplatňovať žiadne z týchto opatrení alebo môžu plánovať iné opatrenia.

Netrestné opatrenia

Štátom, ktoré sú zmluvnými stranami dohovoru, sa odporúča, aby sa zaoberali netrestnými opatreniami na **preventívne účely** s cieľom znížiť pravdepodobnosť výskytu trestných činov uvedených v dohovore, keďže použitie trestných sankcií sa v súlade so zásadou *ultima ratio* chápe ako krajný prostriedok.

Niektoré z nich odrážajú opatrenia obsiahnuté v iných medzinárodných nástrojoch, ako sú napríklad súpisy alebo databázy kultúrnych statkov, postupy kontroly dovozu a vývozu alebo ustanovenia o náležitej starostlivosti pre obchodníkov s umením a starožitnosťami atď.⁴ Iné, ako napríklad tie, ktoré sa týkajú **zvyšovania povedomia o trestnej povahe trestných činov**, regulácie **poskytovateľov internetových služieb**, **internetových platforiem a internetových predajcov** a **voľných prístavov**, sú **špecifické pre** Nikózijský dohovor.

4 Napríklad dohovory UNESCO z rokov 1970 a 1972 a Dohovor UNIDROIT z roku 1995.

6. Prečo Dohovor Rady Európy?

Rada Európy je lídrom v oblasti právnej a kultúrnej spolupráce s dobre vybudovanou sieťou tvorcov politik a odborníkov z vládnej i mimovládnej úrovne v Európe i mimo nej a s desaťročiami skúseností s tvorbou medzinárodných noriem. Nikózijský dohovor spája aktérov z celého sveta v rámci právne záväznej zmluvy, ktorá definuje trestné činy súvisiace s kultúrnym dedičstvom.

Ďalší partneri v tejto oblasti, ako napríklad UNESCO alebo EÚ, sú veľmi dôležití, ale **ani jeden z nich nemôže riešiť trestné činy súvisiace s kultúrnym dedičstvom prostredníctvom trestného práva.**

Pozadie

V roku 2015 na 6. konferencii ministrov Rady Európy zodpovedných za kultúru a kultúrne dedičstvo vydali ministri „**Namurskú výzvu**“⁵, v ktorej odsúdili „úmyselné ničenie kultúrneho dedičstva a nezákonné obchodovanie s kultúrnymi hodnotami“ a rozhodli sa „posilniť európsku spoluprácu“ v tejto oblasti. Táto iniciatíva mala nahradiť už existujúci Európsky

5 «Kultúrne dedičstvo v 21. storočí pre lepší spoločný život. Na ceste k spoločnej stratégii pre Európu».

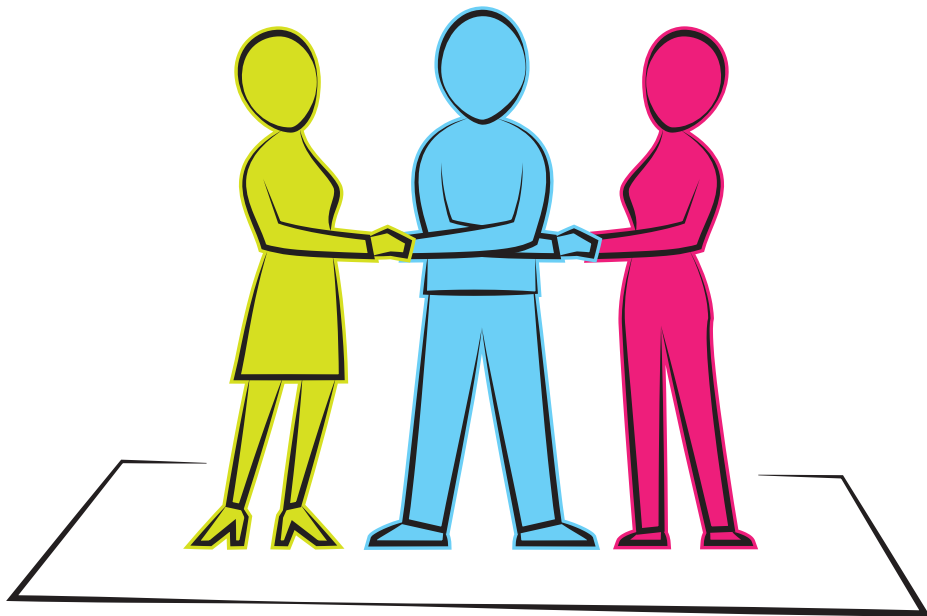
dohovor o trestných činoch súvisiacich s kultúrnymi hodnotami (ETS č. 119), známy aj ako Delfský dohovor.

Prípravný výbor

Do prípravného výboru, ktorý podlieha [Európskemu výboru pre problémy kriminality \(CDPC\)](#), boli zapojení externí **experti z členských štátov RE**, zástupcovia viacerých **orgánov Rady Európy** vrátane Parlamentného zhromaždenia (PACE), [Riadiaceho výboru pre kultúru, dedičstvo a krajinu \(CDCPP\)](#), Výboru expertov pre hodnotenie opatrení proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu (MONEYVAL) a bývalého Výboru expertov pre terorizmus (CODEXTER). Okrem toho sa na procese zúčastnilo niekoľko **pozorovateľských štátov** a zástupcov pridružených **medzinárodných organizácií** vrátane Európskej únie, Medzinárodnej organizácie kriminálnej polície (INTERPOL), Organizácie OSN pre vzdelávanie, vedu a kultúru (UNESCO), Medzinárodného inštitútu pre zjednotenie súkromného práva (UNIDROIT), Úradu OSN pre drogy a kriminalitu (UNODC) a Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE).

Prijatie Nikózijského dohovoru v roku 2017

Na základe viac ako 50-ročných skúseností s posilňovaním spolupráce v oblasti kultúry a trestných vecí medzi členskými štátmi Rady Európy bol v máji 2017 prijatý Dohovor o trestných činoch súvisiacich s kultúrnym majetkom, ktorý je **prvým a jediným trestnoprávnym dohovorom na predchádzanie úmyselnému ničeniu, poškodzovaniu a nezákonnému obchodovaniu s kultúrnymi hodnotami a na boj proti nim**, ktorý vychádza z kľúčových medzinárodných nástrojov, ako je Dohovor UNESCO z roku 1970, Dohovor UNIDROIT z roku 1995 a nariadenia EÚ, a dopĺňa ich.

7. Aká je pridaná hodnota Nikózskeho dohovoru?

Oficiálne uznanie viacerých hrozieb/činov za trestné činy

Rada Európy je organizácia európskych krajín, ktorej cieľom je chrániť demokraciu a ľudské práva a podporovať európsku jednotu podporovaním spolupráce v právnych, kultúrnych a sociálnych otázkach. Trestné činy týkajúce sa kultúrnych hodnôt sa množia, čo vedie v čoraz väčšej miere k ničeniu svetového kultúrneho dedičstva. Doteraz sa pokyny na ochranu kultúrneho dedičstva zameriavali najmä na nezákonné obchodovanie s kultúrnymi hodnotami. Kultúrne dedičstvo však poškodzujú aj ďalšie trestné činy.

Nikózijský dohovor **poskytuje právny základ pre trestné stíhanie** tým, že zaväzuje zmluvné štáty k trestnému stíhaniu trestných činov proti kultúrnym hodnotám, pričom umožňuje aj modifikáciu ich intenzity prostredníctvom použitia netrestných sankcií za niektoré trestné činy. Týmto spôsobom dohovor posilňuje prevenciu trestných činov proti kultúrnym hodnotám a reakciu trestného súdnictva na všetky z nich.

Komplexný trestnoprávny nástroj na ochranu kultúrneho dedičstva

Nikózijský dohovor je jediným medzinárodným nástrojom, ktorý sa zaoberá trestnými činmi proti kultúrnym hodnotám z **komplexného hľadiska**, pričom presahuje problém obchodovania a zaoberá sa aj primárnymi trestnými činmi, ako je strata, zničenie alebo poškodenie.

Prierezové stratégie

Podpísanie a ratifikácia dohovoru umožňuje krajinám zapojiť sa do **celosvetovej koalície**, ktorá využíva medzisektorovú spoluprácu medzi vládnymi inštitúciami, súdnictvom, ako aj orgánmi kultúry a orgánmi činnými v trestnom konaní, ktoré sa zaoberajú trestnými činmi týkajúcimi sa kultúrnych hodnôt.

Otvorené pre všetkých

Keďže dohovor bol vedome vypracovaný tak, aby **fungoval v súlade s univerzálnymi nástrojmi a nadväzoval na ne**, jeho cieľom je ďalej uľahčovať spoluprácu medzi všetkými štátmi, ktoré sú ochotné a schopné prijať spoločné opatrenia na zachovanie vzácneho kultúrneho dedičstva pre súčasné a budúce generácie. Dohovor nie je určený len pre Európu; je **otvorený aj pre všetky krajiny sveta**, ktoré by k nemu chceli pristúpiť. Napríklad Mexiko ratifikovalo dohovor v roku 2018.

8. Prečo by sa mala moja krajina pripojiť k Nikózijskému dohovoru a aké sú jeho výhody?

Globálna kriminalita si vyžaduje globálnu koalíciu

- ▶ V posledných rokoch sa súčasné spoločnosti stretávajú s trestnými činmi proti kultúrnym hodnotám, ktoré majú **nové charakteristiky**.
- ▶ Vzhľadom na **roztrieštenosť** týchto trestných činov sú krajiny bez ohľadu na to, ako prísne kontrolujú svoje hranice, zraniteľné voči trestným činom proti kultúrnym hodnotám. **Žiadna krajina nemôže sama čeliť trestným činom proti kultúrnym hodnotám**, pretože ide o **nadnárodné trestné činy**, ktoré nerešpektujú hranice.
- ▶ Vzhľadom na **vysokú ziskovosť a nízku beztrestnosť** trestných činov proti kultúrnym statkom tieto priťahujú pozornosť skupín organizovaného zločinu. Problémy spojené

s cezhraničným trestným stíhaním, ktoré sú do veľkej miery motivované neexistenciou medzinárodného trestnoprávneho rámca, bránia pokroku. V dôsledku toho je potrebná intenzívnejšia kultúrna, policajná a súdna (trestnoprávna) spolupráca založená na **moderných normách**.

Spoločný právny rámec pre trestné stíhanie

- ▶ Niet pochýb o **naliehavej potrebe** primeraných a účinných vnútroštátnych regulačných systémoch zameraných na prevenciu a kriminalizáciu trestných činov týkajúcich sa kultúrnych hodnôt, ktoré si vyžadujú **prijatie medzinárodných nástrojov schopných harmonizovať právne predpisy**, ako aj zaviesť a uplatňovať účinné, primerané a odrádzajúce trestné sankcie.
- ▶ Nikózijský dohovor je **prvou zmluvou, ktorá stanovuje súbor spoločných a právne záväzných definícií** kultúrneho majetku a s ním súvisiacich trestných činov. Rovnako je to prvá zmluva, ktorá od zmluvných štátov vyžaduje, aby tieto definície začlenili do svojich vnútroštátnych právnych predpisov, čím napomáha harmonizácii právnych predpisov medzi krajinami a uľahčuje medzinárodné stíhanie týchto trestných činov.

Medzinárodná spolupráca, odborné znalosti a komunikačné kanály v trestných veciach

- ▶ Odhaleniu týchto trestných činov často bráni nedostatočná komunikácia medzi kultúrnymi, colnými, policajnými a súdnymi orgánmi, ako aj súkromným sektorom. S cieľom vyriešiť tento problém Nikózijský dohovor **podporuje spoluprácu na vnútroštátnej aj medzinárodnej úrovni**, výmenu informácií a zber údajov o trestných činoch zahrnutých v dohovore.
- ▶ **Výbor zmluvných strán** zriadený dohovorom ako jednoduchý a flexibilný mechanizmus má slúžiť ako centrum na zhromažďovanie, analýzu a výmenu informácií, skúseností a osvedčených postupov medzi zmluvnými stranami s cieľom zlepšiť ich politiky v tejto oblasti s využitím **multisektorového a multidisciplinárneho prístupu**.

Od podpisov k spolupráci

9. Kto môže pristúpiť k Nikózijskému dohovoru a čo sa stane po pristúpení?

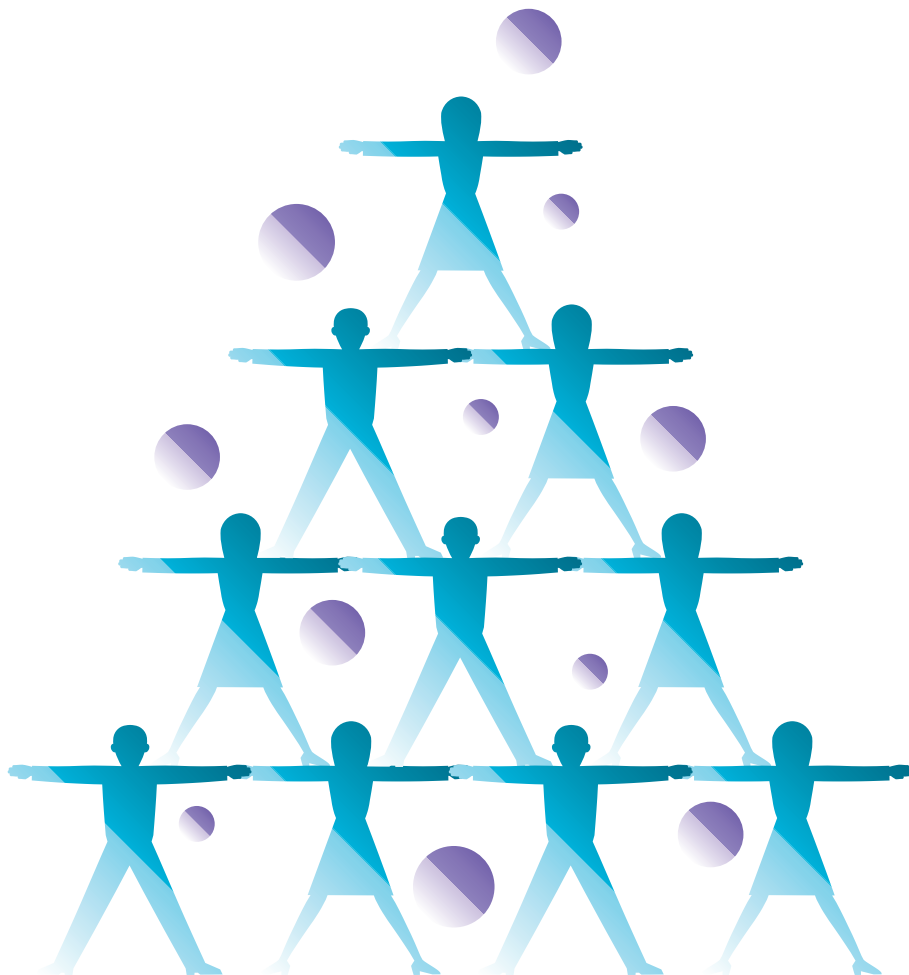
Dohovor má univerzálny účel a je **otvorený pre všetky krajiny sveta**.

Sila dohovoru v boji proti trestným činom proti kultúrnemu dedičstvu **rastie s každou novou ratifikáciou**. Jeho schválenie je v najvyššom záujme medzinárodného spoločenstva, pretože uľahčí väčšiu a účinnejšiu spoluprácu medzi štátmi pri stíhaní trestných činov súvisiacich s kultúrnymi hodnotami.

Nikózijský dohovor poskytuje zmluvným štátom:

- ▶ prístup k **právnym znalostiam na** účely prispôsobenia ustanovení dohovoru vnútroštátnemu právu;
- ▶ **školenia pre** právnikov, aby lepšie pochopili podstatu trestných činov proti kultúrnym hodnotám;
- ▶ **rámec pre vnútroštátnu a medzinárodnú spoluprácu medzi** rôznymi sektormi verejnej správy (polícia, colné, kultúrne a súdne orgány);
- ▶ účasť v **monitorovacom orgáne dohovoru** - vo Výbore zmluvných strán, ktorý zahŕňa zástupcov každého zmluvného štátu a ktorého úlohou je dohliadať na vykonávanie dohovoru a usmerňovať medzinárodnú medziodvetvovú spoluprácu.

Vnútroštátny zákonodarca bude musieť **preskúmať trestný zákon a ďalšie súvisiace zákony z hľadiska dohovoru**.

10. Ako pomôže Nikózijský dohovor kultúrnemu sektoru?

Pomoc pri podávaní žalôb proti páchatelom

Kriminalizácia uvedených činností umožňuje zvýšené stíhanie trestných činov proti kultúrnym hodnotám. Vznesením **obvinenia z trestného činu**, ako aj prijatím závažných **prevenčných** a **represívnych opatrení** môžu štátne orgány znížiť atraktivnosť týchto činností pre zločinecké skupiny, a tým potvrdiť nadradenosť zákona.

Výmena osvedčených postupov a komunikácia na účely včasného odhalenia

Primeraná komunikácia a výmena osvedčených postupov pomáha odborníkom v oblasti spravodlivosti, kultúry, colníctva a presadzovania práva lepšie identifikovať a zastaviť trestné činy súvisiace s kultúrnymi hodnotami.

Určenie **národného kontaktného miesta** poskytuje jasný rámec pre medzinárodnú komunikáciu, ktorá môže včas odhaliť trestnú činnosť a zdieľať základné stratégie na zmiernenie nebezpečenstiev s ňou spojených.

Pomôžte chrániť spoločné kultúrne dedičstvo ľudstva

Nikózijský dohovor, ktorý je vypracovaný v súlade s existujúcimi univerzálnymi nástrojmi, uľahčí spoluprácu medzi všetkými štátmi koordinujúcimi činnosť zameranú na zachovanie vzácneho kultúrneho dedičstva pre súčasné a budúce generácie.

Zosúladená medzinárodná činnosť, akou je Nikózijský dohovor, je kľúčom k riešeniu opakujúcich sa problémov, ktoré spôsobuje porušovanie vnútroštátnych a medzinárodných noriem v oblasti ochrany kultúrneho dedičstva.

Společně silnější

Nikózijský dohovor poskytuje **justičnému, colnému a kultúrnemu sektoru príležitosť spojiť sa a pracovať na dosiahnutí spoločných cieľov.** Dohovor celkovo mení pravidlá hry. **Ratifikácia mnohými krajinami zabezpečí jednotný prístup, ktorý chráni kultúrne dedičstvo ľudstva ako celok.**

Trestné činy proti kultúrnym hodnotám ohrozujú zachovanie, dedičstvo a udržateľnosť ľudskej kultúry a sú porušením zásady ochrany spoločného dedičstva zakotvenej v Európskom kultúrnom dohovore Rady Európy. Každoročne tieto trestné činy zničia tisíce artefaktov, archeologických lokalít a pamiatok a spôsobia nenapraviteľné škody na múzeách, galériách, verejných a súkromných zbierkach, ako aj na sakrálnych stavbách, čím ochudobňujú celé ľudstvo. Na zastavenie týchto javov, ochranu kultúrneho majetku, ako aj na posilnenie prevencie trestnej činnosti a reakcie trestného súdnictva na všetky tieto trestné činy je potrebné kriminalizovať tie činnosti, ktoré sú spojené s páchaním trestných činov proti kultúrnemu dedičstvu, a podporovať vnútroštátnu a medzinárodnú spoluprácu. To je cieľom Dohovoru Rady Európy o trestných činoch súvisiacich s kultúrnymi hodnotami, známeho ako Nikózske dohovor (CETS č. 221), ktorého cieľom je ďalej uľahčiť spoluprácu medzi všetkými štátmi, ktoré sú ochotné a schopné prijímať kon- cepčné opatrenia na zachovanie kultúrneho dedičstva pre súčasné a budúce generácie.

Táto brožúra predstavuje 10 kľúčových otázok, ktoré sú dôležité pre Nikózske dohovor, v zrozumiteľnej forme. Uvádza argumenty v prospech podpísania, ratifikácie a vykonávania Nikózijského dohovoru a jej cieľom je podporiť väčšiu informovanosť o hrozbe, ktorú predstavujú trestné činy proti kultúrnemu dedičstvu.

www.coe.int/cultural-properties
www.coe.int/nicosia
nicosia.convention@coe.int

www.coe.int

Rada Európy je najvýznamnejšou organizáciou na ochranu ľudských práv na európskom kontinente. Rada Európy má 46 členských štátov, vrátane všetkých členských štátov Európskej únie. Všetky členské štáty Rady Európy podpísali Európsky dohovor o ľudských právach zameraný na ochranu ľudských práv a na podporu demokracie a právneho štátu. Európsky súd pre ľudské práva dohliada na dodržiavanie dohovoru v členských štátoch.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE